

оријентира за израду cjelovitog i tematski raznovrsnog priručnika srpsko-hrvatskog/hrvatsko-srpskog jezika za stranце, koji, pored ovih i ovakvih izdanja, očitо nedostaje u procesu učenja srpsko-hrvatskog jezika kao stranog.

Бранко Тошовић

Svenka Savić: *Narativi kod dece*, Institut za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Prosveta, Novi Sad, 1985.

Knjiga *Narativi kod dece* Svenke Savić urađena je u okviru projekta »Psiholingvistička istraživanja i usvajanje srpskohrvatskog jezika« u Institutu za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

U uvodnom dijelu autorica daje obuhvatan pregled definicija priče koje se razlikuju po mnogobrojnim teorijskim i metodološkim pristupima. Razlike u definiciji priče stvaraju problem kod ovakvog istraživanja isto toliko koliko i samo sakupljanje empirijskog materijala. S. Savić ovo argumentuje navođenjem nekoliko tipova empirijskog materijala i različitih ciljeva sakupljanja tog materijala. Time omogućava uvid u mnoštvo pristupa ovom problemu učinjenih u svijetu (pretežno na engleskom govornom području), ističući da je gotovo nemoguće izvršiti uopštavanje rezultata iz različitih jezika i kultura.

Prilikom istraživanja primijenjen je eksperiment kojim se lingvista W. Chafe (Čeif) koristio pri ispitivanju odraslih osoba u različitim kulturama. Ovaj model je prilagođen istraživanju narativne sposobnosti djece kojoj je srpskohrvatski maternji jezik. Dakle, pomoću neverbalnog filma kao sredstva za testiranje, ispitane su narativne sposobnosti djece od 3, 5, 7, 11, 14 i 18 godina starosti oba pola. Pošto je ranije ustanovljeno da ne postoje polne razlike u narativnoj sposobnosti djece, činjenica da su ispitana djeca oba pola nije uticala na analizu rezultata. Ispitane su veće grupe djece (oko 25) u jednoj školi i predškolskoj ustanovi. Nakon gledanja filma djeca su pojedinačno prepričavala film eksperimentatoru. Uz napomenu da djeca mlađa od pet godina imaju teškoća u ovoj test-proceduri, autor opisuje način i uslove testiranja. No, problem u ovoj vrsti istraživanja predstavlja i činjenica da pri analizi pripovjedačke sposobnosti djeteta nije moguće dati definitivan broj različitih registara u jeziku, jer pripovjedačka sposobnost djeteta zavisi od niza situacija kojima se ono jezički prilagođava. Zbog kompleksnosti problematike ovo istraživanje daje uvid u samo jedan od niza mogućih pristupa.

Govoneći o tri osnovna pristupa narativima u SAD — gramatici priče, analizi kulminacije i analizi zavisnosti — autorica navodi da je cilj sva tri pristupa da se provjere određeni aspekti misaone djelatnosti. Razlika je u fokusu, jer dok gramatika priče, na primjer, pažnju usmjerava na memoriju i sjećanje, analiza kulminacije koncentriše se na pretakanje iskustva u govor.

No, sva tri pristupa su neadekvatna u istraživanju narativne sposobnosti djece, jer, kako navodi autor: »...ne omogućavaju da se njima opiše upravo ono što je u procesu sticanja narativne sposobnosti karakteristično« (str. 129). Zato je u obavljenom istraživanju korišten Chafeov model koji, prateći razvoj narativne sposobnosti od početaka pa do pune ovladanosti, daje uvid u djelovanje vanjezičkih elemenata, odnosno to je pristup u kojem je pažnja usmjerena na odnos svijesti i govora, na pretakanje neverbalnog iskustva u verbalno.

Sadržaj filma je podijeljen na sedam epizoda. Izvršena je i sintagmatska analiza filma. Pitamja na koja ovo istraživanje daje odgovore jesu: način na koji djeca uvode aktore u priču, ponovo pominju aktene, način na koji se vrši temporalna organizacija u klauzama i između njih, kao i način izražavanja uzročno-posljedičnih odnosa. Navedeni su podaci o frekvenciji leksema koje su korištene za uvođenje aktena u priču, podijeljeni prema uzrastu ispitanika, tabela upotrebe vremena u narativima uz poređenje sa rezultatima američkih, engleskih i grčkih ispitanika, kao i distribucije vremenskih adverbijala i vremenskih konektora. Tu je i pregled načina na koji se objašnjavaju uzročni odnosi, konkretno »uzrok pada«, ponovo uz pregled rezultata američkih, engleskih i grčkih ispitanika, kao i frekvencija pominjanja objekata i lica.

Ono što je posebno interesantno u ovoj knjizi jeste činjenica da se podaci iz srpskohrvatskog jezika porede sa drugim jezicima (najčešće engleskim, grčkim i japanskim), što stvara mogućnost određivanja jezičkih karakteristika koje bi se mogle smatrati specifičnim za pojedini jezik, kao i onih koje su opšte ili kulturno i individualno ograničene.

Knjiga Svenke Savić o narativima kod djece predstavlja značajan doprinos našoj psiholingvističkoj literaturi, jer dosljedno i sistematski sprovodi načelo konceptualizacije jezičkih pojava na osnovu empirijskih datosti i teorijskih normativa. Autorica je prikazom narativa kod djece omogućila praćenje zagonebnog procesa oblikovanja govora i uočavanja specifičnih obilježja individualnog i socijalno-kulturnog karaktera kod pojedinih ispitanika. U tom smislu knjiga *Narativi kod dece* Svenke Savić označava značajan početak i podstrek za dalja psiholingvistička istraživanja elemenata nužnih za usvajanje jezika i asimilovanje njegovih bitnih narativnih struktura kod nas.

Jasna Levinger